

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 49/2006 vp

Hallituksen esitys merimieseläkeläiksi, laiksi merimieseläkelain voimaanpanosta ja laiksi työntekijän eläkelain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä marraskuuta 2006 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen merimieseläkeläiksi, laiksi merimieseläkelain voimaanpanosta ja laiksi työntekijän eläkelain muuttamisesta (HE 251/2006 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Maritta Hirvi, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakiasiainpäällikkö Aino Lassila, Eläketurvakeskus
- eläke- ja vakuutus päällikkö Ove Herrlin, Merimieseläkekassa
- liittosihteeri Pekka Teräväinen, Suomen Merimies-Unioni ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Suomen Varustamoyhdistys
- Suomen Laivanpäälystöliitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan uusittavaksi merenkulkijoiden työeläkkeitä koskeva merimieseläkelaki. Yksityisten alojen palkansaaajia koskevat työeläkelait on merimieseläkelakia lukuun ottamatta yhdistetty työntekijän eläkeläiksi, joka tulee voimaan vuoden 2007 alusta. Samalla palkansaaajien työeläkelainsäädäntöä ajanmukaistettiin ja selkeytettiin. Merenkulkijoiden eläketurva määräytyy pääosin samoin kuin muidenkin palkansaaajien eläketurva. Merimieseläkelaiissa on kuitenkin myös erityissäännöksiä, jollaisia ei ole muita palkansaaajia koskevassa eläkelainsäädännössä. Näissä erityissäännöksissä on kysymys merenkulkijoiden alennetusta vanhuuseläkeiästä ja erityisistä eläkkeen karttumisprosentteista, eläketurvan rahoituksesta ja merimieseläkekassan hallinnosta.

Voimassa oleva merimieseläkelaki korvattaisiin uudella merimieseläkelaila ja sen voimaanpanolaila. Uuden merimieseläkelain rakenne ja yksittäisten lainsäännösten nykyistä täsmällisemmät ja tarkemmat sanamuodot vastaisivat työntekijän eläkelain rakennetta ja sen samaa asiaa koskevien säännösten sanamuotoja. Samalla uudessa merimieseläkelaiissa otettaisiin huomioon työntekijän eläkelaiista aiheutuvat sisällölliset muutostarpeet. Uudessa merimieseläkelaiissa merenkulkijoiden eläketurvan taso säilyisi samanlaisena kuin nykyisin ja ehdotetuilla muutoksilla olisi muutenkin vain vähäinen merkitys merenkulkijoiden eläkeoikeuteen.

Työntekijän eläkelaiista aiheutuvien muutostarpeiden lisäksi uudessa merimieslaissa ajanmukaistettaisiin nykyisiä merimieseläkekassan

hallintoa koskevia säännöksiä ottaen huomioon muita yksityisten alojen työeläkelaitoksia koskeva yhtiöoikeudellinen lainsäädäntö eläkeläistien varojen hoidosta ja tilintarkastuksesta.

Uuden merimieseläkelain voimaantulosta ehdotetaan säädettäväksi erillisellä voimaantuloilla. Siinä olisivat merimieseläkelain voimaantuloa koskevien säännösten lisäksi vuoden 2005 eläkeuudistuksen yhteydessä muodostettuja vapaakirjoja koskevat säännökset sekä sään-

nökset ennen vuotta 1947 syntyneiden merenkulkijoiden oikeudesta osa-aikaeläkkeeseen ja ennen vuotta 1950 syntyneiden merenkulkijoiden oikeudesta työttömyyseläkkeeseen.

Esityksessä ehdotetaan myös työntekijän eläkelain eräiden säännösten tarkistamista ehdotetun uuden merimieseläkelain vuoksi.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Merimiesten eläketurvasta ehdotetaan edelleen säädettäväksi muiden yksityisten alojen palkansaajien työeläkkeitä koskevasta sääntelystä erillään. Kun merimiesten eläketurvaan on uuden työntekijän eläkelain voimaantulon johdosta tehtävä useita muutoksia, on merimieseläkelaki nyt sääntelyn selkeyttämiseksi kirjoitettu kokonaan uudelleen. Uusi laki ajanmukaistaa ja yhdenmukaistaa sääntelyä. Valiokunta pitää merkittävänä, että merimieseläkelain tullessa hyväksytyksi on sekä yksityisen että julkisen alan eläkelainsäädäntö kaikilta osin uudistettu viimeisen viiden vuoden aikana.

Vuoden 2005 alussa voimaantulleessa laajassa eläkeuudistuksessa hyväksyttiin se, että merimiesten eläketurva monin kohdin poikkeaa työntekijän eläkelain mukaisesta eläketurvasta. Muun muassa mahdollisuus alennettuun eläkeikään sekä korkeammat karttumisprosentit säilytettiin, eikä näihin tai muihinkaan eläkepoliittisiin peruslinjauksiin esitetä nyt muutoksia. Ehdotetut — muun muassa osa-aikaeläkettä, kuntoutusta sekä perhe-eläkettä koskevat — eläketurvan sisällölliset muutokset vastaavat työntekijän eläkelakiin hyväksytyjä vuoden 2007 alusta voimaan tulevia muutoksia.

Uudistus merkitsee monia muutoksia merimieseläkkeiden toimeenpanoon ja erityisesti toimeenpanossa käytettäviin tietojärjestelmiin. Uuden lain voimaantulon yhteydessä otetaan käyttöön työeläkejärjestelmän yhteinen ansaintarekisteri. Eläkekassalle kuuluu jatkossa yleis-

nen valvontavelvollisuus sen suhteen, että merenkulun työnantajat täyttävät lain mukaisen vakuuttamisvelvollisuutensa. Vakuuttamisen osalta eläkekassan tulee valvoa myös eläketurvan järjestämisvelvollisuuden kiertämistä ja väärinkäyttöä. Lakiin ehdotetaan myös nykyistä ankarampia seuraamuksia työnantajalle vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnistä. Valvonta- ja rangaistussäännökset olisivat yhtenäiset työntekijän eläkelain kanssa.

Vanhentumisaikoja lyhennettäisiin asteittain siten, että vuodesta 2007 vuoteen 2013 mennessä vanhentumisaika lyhenee kymmenestä viiteen vuoteen. Eläkekassa lähettäisi työntekijälle vuosittain tiedon ansiorekisteriin merkityistä ansioista sekä karttuneesta eläkkeestä. Merimieseläkekassalla ei olisi velvoitetta tarkistaa ansiotietojen oikeellisuutta takautuvasti viittä vuotta pidemmältä ajalta. Vain jos työntekijä osoittaisi riidattomasti, että hänellä on ollut viittä vuotta aikaisemmin työansioita, jotka olisi pitänyt vakuuttaa merimieseläkelain mukaan, otettaisiin tällaiset työansiot mukaan eläkettä määrittäessä.

Uudistus merkitsee, että merimiesten mahdollisuudet valvoa oman eläketurvansa aukottomuutta paranevat, mutta samalla heidän vastuunsa eläkkeeseen vaikuttavien tietojen tarkistamisesta kasvaa. Valiokunta korostaa, että merimiesten eläkelain mukaan vakuutetuille tulee tehokkaasti tiedottaa ansiorekisteriotteen oikeudellisesta merkityksestä.

Uuteen lakiin sisältyvät myös uudistetut säännökset Merimieseläkekassan hallinnosta, varojen hoidosta, vakavaraisuudesta ja tilintarkastuksesta. Merimieseläkekassan valtuuskunnan puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan sekä toimitusjohtajan kelpoisuusehtoja tiukennetaan. Heiltä edellytetään jatkossa hyvää työeläkevakuutustoiminnan tuntemusta. Kelpoisuusehtojen tiukentaminen on perusteltua, kun Merimieseläkekassalle muiden työeläkelaitosten tavoin sallitaan sijoitustoiminnan riskien kasvattaminen.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. lakiehdotus

55 §. Lesken eläkeoikeus. Pykälän 2 momentin 2 kohdassa oleva viittaus on korjattava koskemaan voimassaolevaa kansaneläkelakia.

117 §. Eläkkeen maksaminen Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle. Pykälän 1 momentissa oleva viittaus on korjattava koskemaan kansaneläkelain 45 §:ää.

167 §. Valtuuskunnan nimittäminen ja kokoonpano. Valiokunta ehdottaa pykälään teknistä korjausta.

191 §. Sovellettava laki. Pykälä vastaisi sisällöltään nykyisen MEL:n 51 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä kuitenkin siten, että siinä on otettu myös huomioon vireillä olevasta hallituksen esityksestä tilintarkastuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE 194/2006 vp) johtuvat muutokset.

192 §. Tilintarkastajan valinta ja kelpoisuus. Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan MEL:n 51 §:n 2 ja 3 momentteja, kuitenkin siten, että ehdotetussa pykälässä on otettu huomioon myös vireillä olevasta hallituksen esityksestä tilintarkastuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi johtuvat muutokset.

194 §. Oikeus vaatia tilintarkastajan määräämistä. Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan MEL:n 51 a §:ää, kuitenkin siten, että ehdotetussa pykälässä on otettu huomioon myös vireillä olevasta hallituksen esityksestä tilintarkastuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi johtuvat muutokset.

3. lakiehdotus

120 §. Eläkkeen maksaminen Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle. Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentissa olevan viittauksen korjaamista koskemaan kansaneläkelain 45 §:ää.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että 1. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset).

*Valiokunnan muutosehdotukset***1.****Merimieseläkelaki**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

I OSA	Leskeneläkkeeseen on oikeus myös sellaisella leskellä, jonka avioliitto on solmittu ennen kuin leski oli täyttänyt 50 vuotta ja edunjättäjä 65 vuotta ja avioliitto oli jatkunut vähintään viisi vuotta, jos:
Yleiset säännökset	(1 kohta kuten HE)
1 luku	2) leski sai edunjättäjän kuollessa työeläkelain tai kansaneläkelain (347/1956) mukaista työkyvyttömyyseläkettä, joka oli jatkunut vähintään kolmen vuoden ajan.
Lain tarkoitus	(3 ja 4 mom. kuten HE)
1—3 § (Kuten HE)	
2 luku	56—63 § (Kuten HE)
Lain soveltamisala	
4—7 § (Kuten HE)	4 luku
	Eläkkeen määräytyminen
II OSA	64—96 § (Kuten HE)
Eläkkeitä ja kuntoutusta sekä niiden toimeenpanoa koskevat säännökset	
3 luku	5 luku
Eläke- ja kuntoutusetuudet	Ensisijaisten etuuksien vähentäminen eläkkeestä
8—54 § (Kuten HE)	97—100 § (Kuten HE)
55 §	6 luku
<i>Lesken eläkeoikeus</i>	Palkka- ja hintatason muutosten huomioon ottaminen
(1 mom. kuten HE)	101 ja 102 § (Kuten HE)

7 luku

Eläkkeen hakeminen ja päätökset103—108 §
(Kuten HE)

8 luku

Eläkkeen maksaminen, viivästyskorotus ja takaisinperintä109—116 §
(Kuten HE)

117 §

Eläkkeen maksaminen Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle

Jos työntekijä on väliaikaisesti saanut Kansaneläkelaitoksen maksamaa eläkettä kansaneläkelain 45 §:n mukaan tai edellä mainittua eläkettä ja eläkkeensaajien asumistukilain (591/1978) 1 §:n mukaista asumistukea samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään muutoksenhaun perusteella tämän lain mukainen eläke takautuvasti, eläkekassan on maksettava takautuva eläke Kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta sille siltä osin kuin eläke vastaa määrältään Kansaneläkelaitoksen samalta ajalta liikaa maksaman etuuden määrää.

(2—5 mom. kuten HE)

118—124 §
(Kuten HE)

9 luku

Muutoksenhaku125—137 §
(Kuten HE)

III OSA

Vakuuttamista ja kustannusten jakoa koskevat säännökset

10 luku

Eläketurvan järjestäminen ja eläkekassalle suoritettavat maksut138—152 §
(Kuten HE)

11 luku

Kustannusten jako eläkelaitosten kesken153—161 §
(Kuten HE)

12 luku

Vakuuttamisen valvonta162—165 §
(Kuten HE)

IV OSA

Eläkekassan hallinto

13 luku

Eläkekassan johto166 §
(Kuten HE)

167 §

Valtuuskunnan nimittäminen ja kokoonpano

Sosiaali- ja terveysministeriö nimittää eläkekassan valtuuskunnan kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Valtuuskuntaan kuuluu kolme toista jäsentä sekä heille määrätty henkilökohtaiset varajäsenet. Jäsenistä kaksi edustaa so-

siaali- ja terveysministeriötä sekä yksi *liikenne- ja viestintäministeriötä*. Muista jäsenistä viisi edustaa työnantajia ja viisi työntekijöitä. Viimeksi mainituista kolme edustaa miehistöä, yksi kansipäällystystä ja yksi konepäällystystä.

(2—4 mom. kuten HE)

168—190 §
(Kuten HE)

14 luku

Eläkekassan tilintarkastus

191 §

Sovellettava laki

Eläkekassan tilintarkastuksesta on voimassa, mitä tässä luvussa ja tilintarkastuslaissa (/) säädetään.

(2 mom. poist.)

(2 mom. kuten HE:n 3 mom.)

192 §

Tilintarkastajien valinta ja kelpoisuus

Eläkekassan kirjanpitoa, tilinpäätöstä ja toimintakertomusta sekä hallintoa tarkastamaan on valittava vähintään kaksi tilintarkastajaa ja heille vastaavat kelpoisuusehdot täyttävät varatilintarkastajat. Vähintään yhden tilintarkastajan ja varatilintarkastajan on oltava *tilintarkastuslaisissa* tarkoitettu *Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja tai Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö*.

Yksi tilintarkastaja on nimettävä valvontatilintarkastajana huolehtimaan eläkekassan kirjanpidon ja hallinnon tehokkaasta valvonnasta tilikauden aikana. Lisäksi on nimettävä yksi tilintarkastaja tai varatilintarkastaja valvontatilintarkastajan sijaiseksi. Valvontatilintarkastajan ja tämän sijaisen on oltava *1 momentissa tarkoitettu tilintarkastaja*.

193 §
(Kuten HE)

194 §

Oikeus vaatia tilintarkastajan määräämistä

Vakuutusvalvontaviraston on ilmoituksesta määrättävä eläkekassalle kelpoisuusehdot täyttävä tilintarkastaja, jos:

(1 kohta kuten HE)

2) tilintarkastajalla ei ole tässä laissa tai *tilintarkastuslaissa* tarkoitettua kelpoisuutta tai jos tilintarkastaja ei ole *tilintarkastuslaissa* tarkoitettulla tavalla riippumaton.

(2 mom. kuten HE)

Vakuutusvalvontaviraston on pyydettyä Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnalta lausunto *1 momentissa* tarkoitettussa *riippumattomuutta koskevassa* asiassa ennen sen ratkaisemista.

Ennen kuin *1 momentissa* tarkoitettu tilintarkastajan määräys annetaan, eläkekassan hallitusta on kuultava. Määräys on voimassa siihen asti, kunnes eläkekassalle on säädettyssä järjestyksessä valittu tilintarkastaja Vakuutusvalvontaviraston määräämän tilintarkastajan tilalle.

195 §
(Kuten HE)

15 luku

Eläkekassan tilinpäätös ja toimintakertomus

196—199 §
(Kuten HE)

16 luku

Eläkekassan vastuovelka ja sen kattaminen

200—202 §
(Kuten HE)

17 luku

Eläkekassan varojen sijoittaminen

203—205 §
(Kuten HE)

18 luku	V OSA
Eläkekassan vakavaraisuus	Erinäiset säännökset
206—210 § (Kuten HE)	20 luku
19 luku	Tietojen antaminen, saaminen ja salassapito
Eläkekassan valvonta	215—221 § (Kuten HE)
211—214 § (Kuten HE)	21 luku
	Täydentävät säännökset ja voimaantulo
	222—231 § (Kuten HE)

3.

Laki**työntekijän eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä toukokuuta 2006 annetun työntekijän eläkelain (395/2006) 120 §:n 1 momentti, 175 §:n 3 momentti, 179 §:n 1 momentin 1 ja 9 kohta sekä 3 momentti ja 181 § seuraavasti:

120 § (Uusi)

*Eläkkeen maksaminen Kansaneläkelaitokselle
tai työttömyyskassalle*

Jos työntekijä on väliaikaisesti saanut Kansaneläkelaitoksen maksamaa eläkettä kansaneläkelain 45 §:n mukaan tai edellä mainittua eläkettä ja eläkkeensaajien asumistukilain (591/1978) 1 §:n mukaista asumistukea samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään muutoksenhaun perusteella tämän lain mukainen eläke takautuvasti, eläke-

laitoksen on maksettava takautuva eläke Kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta sille siltä osin kuin se vastaa määrältään Kansaneläkelaitoksen samalta ajalta liikaa maksaman etuuden määrää.

175, 179 ja 181 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

StVM 49/2006 vp — HE 251/2006 vp

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Valto Koski /sd	Paula Risikko /kok
jäs.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Arto Seppälä /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Osmo Soininvaara /vihr
	Pehr Löfv /r	Tapani Tölli /kesk
	Riikka Moilanen-Savolainen /kesk	Erkki Virtanen /vas
	Aila Paloniemi /kesk	Tuula Väättäin /sd
	Leena Rauhala /kd	vjäs. Jaana Ylä-Mononen /kesk.
	Juha Rehula /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.